

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Backman, A., Niemistö, R. (2022). Utveckling av främjande av välfärd och hälsa i Österbotten. Svängrum, februari 2022.

Ann Backman, Riku Niemistö

Utveckling av främjande av välfärd och hälsa i Österbotten

TEXT: Ann Backman, projektforskare, Yrkehögskolan Novia Riku Niemistö, Överlärare, VAMK

Österbottens social- och välfärdstjänster flyttade vid årsskiftet över till Österbottens välfärdsområde (välfärdssamkommun). Ett år senare formas en ny administrativ nivå mellan kommuner och staten. Verksamhetsområdet inom främjande av välfärd och hälsa samt kommunernas roll kommer att förändras. Under hösten 2021 har Vaasan ammattikorkeakoulu och Yrkehögskolan Novia i samarbete med vårdstrukturreformen, kommuner och blivande sakkunniga inom välfärdsområde skapat gemensamma välfärds- och hälsofrämjande målsättningar för Österbotten.

Vad innebär främjande av välfärd och hälsa?

Främjande av välfärd och hälsa är kommunens uppgift och görs inom alla verksamhetsområden. Syftet är att öka kommuninvånarens välmående, hälsa och funktionsförmåga. Genom det främjande arbete ökar man kommuninvånarnas livskvalitet, sysselsättning och funktionsförmåga samt dämpar sociala problem och ökar jämlikhet. De österbottniska kommunerna står inför flera stora förändringar inom de kommande åren. Den 1.1.2022 överför kommunerna alla social- och hälsovårdstjänster till Österbottens välfärdssamkommun.

En ny lag (lagen om ordnandet av social- och hälsovård 612/2021) träder i kraft fr.o.m. från och med år 2023 som påverkar de lagstadgade uppgifterna. Österbottens välfärdssamkommun blir då ett av de 21 välfärdsområdena i Finland.

I den nya lagen fastslås att huvudansvaret för främjande av välfärd och hälsa är hos kommunen men görs i tätt samarbete med välfärdsområdet. Kommunens och välfärdsområdets lagstadgade uppgifter omfattar:

- ansvar för att främja hälsa och välfärd i den egna verksamheten
- mål och åtgärder skall fastställas i den strategiska planeringen
- en konsekvensbedömning skall göras för beslut som berör människors hälsa och välfärd
- ansvariga för främjandet av hälsa och välfärd skall utses
- uppföljning av invånarnas levnadsförhållanden, hälsa och välfärd enligt områden och befolkningsgrupp
- en årlig rapport ska lämnas till fullmäktige, och en välfärdsberättelse och en välfärdsplan ska utarbetas för varje fullmäktigeperiod.

Det främjande arbetet görs på olika nivåer, i individens näromgivning, samhället, bland olika befolkningsgrupper och i olika livsmiljöer.

Genom lagstiftning skapas nya finansieringsincitament för att stöda arbetet för att främja välfärd och hälsa. Incitamenten för kommunen baseras på verksamhet och resultat enligt vissa indikatorer. Tilläggsdelen är ca. 100 miljoner i sin helhet. Tilläggsdelen för kommunernas arbete med främjande av välfärd och hälsa regleras i lagen om statsandel för kommunal basservice (15§). Ett av finansieringskriterierna för välfärdsområdena är de åtgärder som berör främjande av välfärd och hälsa. Finansieringsandelen för välfärdsområdena är 1 % och den baserar sig incitamenten för främjande av välfärd och hälsa. Läs mer om incitamenten för främjande av välfärd och hälsa och indikatorerna på THL:s hemsida.

Incitament för kommuner (THL, 2021a): <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

Incitament för välfärdsområdet (THL, 2021b): <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/hyte-kerroin-kannustin-hyvinvointialueille>

Tyngdpunkter i Österbotten och målsättningar för arbetet

Under våren 2021 gjordes inom ramen för strukturreformsprojektet i Österbotten en kartläggning över befolkningens hälsa och välfärd i Österbotten. Kartläggningen, tillsammans med nationella riktlinjer, fungerade som ett underlag för att ta fram förslag på tyngdpunktsområden i Österbotten.

Fyra tyngdpunktsområden valdes:

- Främjande av god hälsa och sunda levnadsvanor
- Främjande av mental hälsa och förebyggande av rusmedelsmissbruk
- Främjande och upprätthållande av funktionsförmåga
- Delaktighet samt främjande av trygghet

Under hösten 2021 utarbetades målsättningar och åtgärder på basen av dessa tyngpunktområden. Resultaten har skapats genom en processworkshop, där man har samlats till tre seminarier. Deltagarna delades upp i grupper som bestod av tre ålderssegment; barn, unga och familjer, arbetsföra och äldre. De inbjudna bestod av representanter från social- och hälsovården, bildnings-, kultur-, ungdoms- och fritidssektorn samt från polisen och arbetshälsovården. Föreningarna var även väl representerade. Syftet med workshop-processen var att öka förståelsen och kunnande för främjande av välfärd och hälsa samt att skapa en plattform för dialog och ett underlag för det fortsatta gemensamma arbetet.

I tabellen finns ett sammandrag över målsättningar som har skapats för de tre ålderssegmenten barn, unga och familjer, arbetsföra och äldre. (Se sista sidan)

Vilka är målsättningarna?

Alla deltagare i workshopparna har haft möjlighet att kommentera materialet efter att det dokumenterats. Allt material från dagarna finns samlat på Innokylä: (<https://innokyla.fi/fi/kokonaisuus/pohjanmaan-rakenneuudistus>).

Det fortsatta arbetet

Det behövs strukturer för det välfärdsfrämjande arbetet som stöder det gemensamma arbetet mellan olika aktörer och genom vilka man kan definiera målsättningar och åtgärder samt uppföljning av dessa.

Det välfärdsfrämjande arbetet behöver strategisk och strukturell ledning. Inom välfärdssamkommunen går arbetet vidare genom att resultaten från det gemensamma arbetet i workshopparna tas med i styrdokument som servicestrategin. Det hälso- och välfärdsfrämjande arbetet stöds även av välfärdschefer / koordinatörer i enskilda kommuner samt av personalen inom främjande av hälsa och välfärd inom välfärdssamkommunen. Till de lagstadgade uppgifterna hör samarbete med tredje sektorn och andra privata och offentliga aktörer inom det främjande arbetet. Samarbetet stöds genom skapande och upprätthållande av olika nätverk och i lagstadgade planer.

Källor:

L 29.6.21/612. Lag om ordnande av social- och hälsovård. Finlex. Hämtad 30.11.21. <https://finlex.fi/sv/laki/alkup/2021/20210612>

THL. 2021a. Incitament för kommuner. Hämtad 30.11.21. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointijohtaminen-kunnassa/hyte-kerroin-kannustin-kunnille>

THL. 2021b. Incitament för välfärdsområdet. Hämtad 30.11.21. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/alueellinen-hyvinvointijohtaminen/hyte-kerroin-kannustin-hyvinvointialueille>

	Främjande av god hälsa och sunda levnadsvanor	Främjande av mental hälsa och förebyggande av rusmedelsmissbruk	Främjande och upprätthållande av funktionsförmåga	Delaktighet samt främjande av trygghet
Barn, unga och familjer	<ul style="list-style-type: none"> · Friska och fysiskt aktiva barn med en fungerande fritid. 	<ul style="list-style-type: none"> · Organisera och utveckla det rumsförebyggande arbetet. · Stöda barn och ungas psykiska hälsa. 	<ul style="list-style-type: none"> · Fånga upp och erbjuda stöda åt elever och studerande som har svårigheter att komma sig till studieplatsen. 	<ul style="list-style-type: none"> · Öka barn och ungas känsla av delaktighet (Inklusive våldförebyggande arbete) · Utveckla barn och ungas känsla av delaktighet.
Arbetsföra	<ul style="list-style-type: none"> · Motivera vuxna att främja sitt egna välmående. · Ta ett steg mot att främja välbefinnande och hälsa. 	<ul style="list-style-type: none"> · Stärka mentala hälsan. · Förebygga våld i parförhållanden och närrelationer. 	<ul style="list-style-type: none"> · Upprätthållande av arbetsförmåga. · Minska antalet personer utanför arbetslivet och personer utan utbildning. 	<ul style="list-style-type: none"> · Utveckla digitala tjänster. · Främja känslan av trygghet hos den vuxna befolkningen.
Äldre	<ul style="list-style-type: none"> · Äldre har en god hälsa och välbefinnande samt en god funktionsförmåga som möjliggör ett ökat antal aktiva levnadsår. · Integrera kulturella välfärdstjänster som en mer naturlig del av social- och hälsovårdstjänsterna och till servicelednings-, informations- och rådgivningstjänster för äldre. 	<ul style="list-style-type: none"> · Kända riskfaktorer för psykisk hälsa och missbruk identifieras i ett så tidigt skede som möjligt. · Stödjande av anhöriga och anhängvårdares psykiska hälsa och välmående. 	<ul style="list-style-type: none"> · Äldre har en god funktionsförmåga längre upp i åren och antalet aktiva levnadsår med en god funktionsförmåga förlängs. · Samhällsplaneringen och -utvecklingen bidrar till en trygg och säker boendemiljö för äldre som främjar äldres funktionsförmåga och delaktighet. 	<ul style="list-style-type: none"> · Främja och säkerställa att äldre med svag socioekonomisk ställning har en likställd möjlighet att använda teknik som stöder självständigheten · De äldres känsla av delaktighet och möjlighet att påverka stärks. · Frivilligverksamheten har en etablerad ställning i äldres liv och större andel äldre är delaktiga i frivilligverksamheten: interaktionen och partnerskap mellan de viktigaste intressegrupperna ökar.